

NGĀ MAHI TINIHANGA ME NGĀ HARA TĀWARE

HE ARATOHU MŌ
NGĀ MAHI HEI
WHAKAHAUMARU I Ō MONI

Māori

He kōrero ēnei mō te whakamōhio noa. Mō ngā paearu māraurau me ngā taipitopito whakahaere, me whakapā atu ki ANZ goMoney me ANZ Internet Banking. Tirohia ā mātau Tikanga Whakapēke ā-Hiko, ngā Tikanga Whakamahih Kāri Nama ANZ me ngā Tikanga Whakamahih Kāri Tango VISA ANZ mō ngā tūāoma me whai e koe ki te aukati atu i te whakamahitanga kore mana, i te kuhunga kore mana rānei ki goMoney, ki te Internet Banking, kei anz.co.nz, kei tētahi pekanga rānei o te pēke. He mokopakihi a iTunes nā Apple Inc., e rēhita ana ki Āmerika me ētahi atu whenua, rohe ao hoki.

Ka aro tēnei aratohu ki ngā mahi tinihanga e kaha ana te kitea me ngā huarahi ki te whakahaumaru i a koe me ō moni.

NGĀ IHIRANGI

Kua tinihangatia koe?	02
Ko ngā tiwhiri matua hei tiaki i tō moni	03
He tinihanga waea kau	04
He tinihanga uru mamao	05
He tinihanga whakataruna	06
He hara taware ā-kāri	07
He tinihanga whakahaumi	08
He tinihanga whakaipoipo/whakahoahoa	09
Ngā Tino Tiwhiri	10

KUA TINI HANGATIA KOE?

ANEI NGĀ MAHI HEI WHAI

1. Me waea tika mai ki a mātau i 0800 269 296 (nō tāwāhi+64 4 440 3142, tērā pea he nama ka pā).
2. Me mutu te whakapā atu ki te kaitinihanga. Aukatia atu tōna nama waea, tōna īmēra rānei.
3. Ki te mahara koe kua whakamōreareatia ō taipitopito kāri, me tika tonu te aukati, te whakakore rānei i tō kāri mā ANZ Internet Banking, mā te pūmanawa ANZ goMoney, mā te waea mai rānei ki a mātau. Tirohia ngā mahi i tō kaute pēke, ka whakaū nāu tonu i whakahaere i ia mahi.
4. Me whakarerekē i ō kupuhipa. Me whakamahi he pūrere kē kāore i te noho mōrearea kia mūreretia e te kaitinihanga, me whakapā atu rānei ki te pakihi e hāngai ana mō te āwhina mehemea kua rakatia ō kaute.

Me pēnei hoki koe:

- Me pātai atu ki tētahi whanaunga, hoa rānei e hāpono ana koe kia āwhina mai ia.
- Me tuku pūrongo mō te tinihanga, mō te hara taware rānei ki ērā atu ratonga pūtea, pēke e whakamahi nei koe, ki Ngā Pirihimana, ki CertNZ rānei mehemea e hāngai ana.

KO Ā MĀTAU TINO TĪWHIRI HEI ĀWHINA I A KOE KI TE TIAKI I

Ō MONI

1. Kia tūpato ki ngā waea ohorere, nō te mea ka whakataruna ngā kaitinihanga nō tētahi whakahaere tōtika rātau. Me whakapā ki taua whakahaere mā tōna nama waea tūmatanui kia kite mehemea he waea pono tēnei.
2. Me kaua rawa e pāwhiri i ngā hononga, me kaua rawa e tikiake i ngā whakapiringa i roto i ngā īmēra ohorere, i ngā pātuhi, i ngā pānui pae pāpori rānei.
 - Kia mataara mehemea e tatari ana koe ki tētahi nama, nō te mea ka haukotia pea ēnei e ngā kaitinihanga. He mahi tino pai te whakapā atu ki te kamupene ki te whakaū nā rātau i tuku te nama, ā, e tika ana ngā taipitopito pēke.
 - Me whakakore atu i ngā īmēra ka tae noa mai, ngā pānui hoki nō te tangata, nō te kamupene rānei kāore koe i te mōhio ki a rātau.
3. Me kaua e kuhu atu ki tō Mahi Pēke ā-Ipurangi (Internet Banking) mā te pāwhiri i tētahi rārangi hono. Me pātuhi te katoa o te pae ipurangi (www.anz.co.nz) ki tō pūtirotiro ipurangi.
4. Me kaua rawa e whāki atu, e whakaae rānei i ō kupuhipa, i ō taipitopito kāri nama, i ō taipitopito whakauru ki te Internet Banking, ki goMoney, i ngā waehera motuhēhēnga tukarua (he waehera ka tae atu ki a koe mā te pātuhi) mehemea ka tae atu tētahi waea ohorere ki a koe, tētahi pae hononga rānei ki roto i te īmēra, i te pātuhi rānei.
5. Me kaua rawa e whakaae kia uru mamao atu tētahi ki ō pūrere matihiko, kia tikiake me te tāuta rānei i te pūmanawa rorohiko ki tō rorohiko.

**ME TORO MAI KI TE POKAPŪ WHAKAHAUMARU PĒKE A ANZ
KIA KITE KOE HE AHA NGĀ TINIHANGA O TE WĀ,
ANZ.CO.NZ/BANKSAFE**

HE TINIHANGA WAEA KAU

He āhuatanga tēnei ka waea ohoreretia koe, ka tonoa kia tuku atu i ō taipitopito matawhaiaro, kia whai wāhi atu ai te kaitinihanga ki ō moni.

NGĀ TOHU PŪPUTU O TĒNEI TINIHANGA

Ka kī atu pea te kaitinihanga me mahi koe i ētahi mahi ki te whakaahamaru i ō kaute me ō moni:

- Me whakaneke i ō moni ki tētahi kaute kē.
- Me tuku atu ki a ia ngā mōhiohio matawhaiaro, pēke rānei, pēnei i ngā taipitopito kāri nama, i te waehera Visa Secure rānei.
- Me whakatūturu i tētahi mahi hokirua i tō kaute, ka whakamōhio rānei ia mō tētahi whakahokinga moni.
- Me whakarite kia tīkina te moni, ngā kāri me ngā waeture pēke (PIN) e ia i tō kāinga.
- Me āwhina i ngā mahi hopu i ngā kaimūre, i ngā kaimahi pēke e whai wāhi ana ki te hara taware mā te tuku moni ki kaute kē i Aotearoa, i tāwāhi rānei.
- Me whakatū he kaute moni whitirangi (cryptocurrency), he momo kaute kē rānei.

NGĀ TĪWHIRI MATUA

- Me whakamutu kau i te waea mehemea ka tono te tautangata i ō taipitopito matawhaiaro.
- Mehemea e whakaaro ana koe he waea tūturu tēnei, me waea atu koe ki te whakahaere mā tōna nama waea ōkawa tūmatanui.
- Me āta whakahē atu koe i ngā wā katoa mehemea ka tonoa koe ki te hoko i ngā kari tango e whai moni ana, i ngā kāri koha, i te moni whitirangi (cryptocurrency), i ngā kāri iTunes, ka tonoa rānei koe ki te whakamahi i ngā pakihi whakawhiti moni kiritoru.

HE TINIHANGA URU MAMAO

Ina ka whai wāhi atu tētahi tangata ki tō pūrere (tērā pea ko tō waea atamai, ko tō paparorohiko, ko tō rorohiko rānei), ka taea pea e ia te whai wāhi atu ki tō taupānga Mahi Pēke Ipurangi (Internet Banking), goMoney rānei, te tāhae o taipitopito matawhaiaro, me ngā raraunga kei taua pūrere, te tāwhai rānei i a koe.

NGĀ TOHU PŪPUTU O TĒNEI TINIHANGA

Ka waea atu, ka pātuhi atu, ka īmēra atu rānei ngā kaitinihanga ki a koe, ka mea:

- Kei te raruraru tō hononga ipurangi.
- Kei te raruraru tō pūrere, me whakatikatika rānei.
- Kua whakamūreretia koe, ka taea e ia te aukati atu.
- Kua kite ia he mahi pēke kāore e whakaaetia ana māna e aukati atu. Tērā pea ka tuku tohutohu ā-tūāoma ngā kaitinihanga, ka kōrero mō ngā wāhanga o te tukanga, tae atu ki te whakauru i a koe ki tō Mahi Pēke Ipurangi Internet Banking, ki goMoney rānei.

NGĀ TĪWHIRI MATUA

- Me kua rawa e whakaae mā te tautangata kē e whakauru atu ki tō pūrere.
- Me kua rawa e tiaki i ō kupuhipa, i ō taipitopito whakauru ki te Mahi Pēke Ipurangi (Internet Banking) ki runga i tō pūtiro tiro.

NGĀ TINIHANGA HĪ TINIHANGA

Ina ka whakamātau tētahi ki te tinihanga i a koe ki te tuku taipitopito, moni rānei, mā te pātuhi, mā te īmēra rānei.

NGĀ TOHU PŪPUTU O TĒNEI TINIHANGA

- He karanga mahi, pēnei i te 'utua tō nama huarahi' mā tētahi pae hononga.
- He whitawhita, he akiaki ia koe kia tere te mahi, pēnei i te kī 'kua raka ō kaute'.
- He hē nō te tātai kupu me te tātai reo, tae atu ki ngā tuhinga hē.
- E hē ana te wāhitau tuku īmēra, kāore e tika ana rānei te āhua o te wāhitau īmēra.
- He pātuhi ka tukua mai i tētahi nama nō tāwāhi.
- He karere e tono ana kia 'whakamana' koe, ki te 'whakaū' rānei i ngā mōhiohio kaute tērā pea i 'tāhaetia', i 'ngaro', me 'whakahou' rānei.
- He hononga ki ngā pae ipurangi horihori e pono ana te āhua, ki ngā whakapiringa māna ka tikiake i tētahi ngārara rorohiko ki tō pūrere.

NGĀ TĪWHIRI MATUA

- Me kaua e pāwhiri i ngā hono i ngā pātuhi ohorere, i ngā īmēra ohorere rānei.
- Me pātai atu ki tētahi whanaunga, ki tētahi hoa e hāpono ana koe mehemea kāore koe i te tau, me waea rānei ki te kamupene mā tāna nama waea tūmatanui ki te pātai atu mehemea he pono.

TE HARA TĀWARE Ā-KĀRI

Ina ka tāhae tētahi i tō kāri, ka whakamahi i te kāri, i āna taipitopito rānei. Kia mōhio, ehara i te mea me whai te kaitinihanga i tō kāri ake ki te kōkiri mahi hara tāware.

KA KITE PEA KOE:

- He imera ohore, he pātuhi, he waea ohore rānei ka tonoa koe ki te tuku atu i tō taipitopito kāri.
- Ka kitea i tō kaute he mahi rerekē, he mahi tauhou rānei kei ngā toa, kei ngā wāhi e tauhou ana ki a koe.

NGĀ TĪWHIRI MATUA

- Me auau te titiro ki tō kaute kia kite mehemea nāu ngā mahi katoa i mahi.
- Me titiro ko wai pea kei te pupuru i tō taipitopito kāri ki roto i te ANZ Card Tracker i goMoney.
- Me pupuru to namakuhu (PIN) kia muna. Me kua rawa e tuhi iho tō namakuhu, me whakarite he uaua te matapae.

- Me kua e tuku atu tō nama kāri nama, te rā ka pau te mana, te waehe CVV, ngā waehe Visa Secure rānei ki tētahi tangata ka waea atu, ka tuku imēra, ka tuku karere (tae atu ki ngā pae pāpori), ka pātuhi atu rānei ki a koe. Ka rau atu ki tēnei āhuatanga ko ngā karere waea aunoa e kī ana kua whai koe i tētahi utu, i tētahi whakahokinga utu ohore ki roto i tō kaute.
- Me whakamahi he namakuhu kē mā ia kāri, mā, goMoney, mā te whakahaere pēke ā-waea hoki.
- Mehemea ka ngaro tō kāri, ka tāhaetia rānei, me aukati, me whakakore hei taua wā tonu ki roto i te Mahi Pēke Ipurangi (Internet Banking) i goMoney, me waea mai rānei.

**ME AUKATI, ME WHAKAKORE TŌ KĀRI KI ROTO I TE MAHI PĒKE
IPURANGI (INTERNET BANKING), I GOMONEY RĀNEI. TIROHIA
NGĀ MAHI NEI [IANZ.CO.NZ/GUIDES](https://www.ianz.co.nz/guides)**

NGĀ TINIHANGA TUKU HAUMI

Ina ka tonoa koe kia tuku moni haumi ki roto i tētahi kaupapa mahi moni e horihori ana, ka rapu rānei i te haumitanga.

NGĀ TOHU PŪPUTU O TĒNEI TINIHANGA

Ka tukua atu ki a koe tētahi arawātea:

- ki te hoko hea ki roto i tētahi kamupene.
- ki te tuku pūtea ki roto i tētahi kuhunga tūmau.
- ki te tuku pūtea ki roto i te momo moni o whenua kē.
- ki te tuku pūtea ki te hoko i te kōura, i tētahi konganuku puiaki rānei.
- Ki te tuku pūtea ki te hoko whenua.
- ki te hoko moni whitirangi (cryptocurrency).

I te nuinga o te wā, e whitawhita ana te tono, ka akiaki te kaitinihanga i a koe kia tere te mahi, kei mahue i a koe.

NGĀ TĪWHIRI MATUA

- I mua i te tuku moni haumi, me āta rangahau i te kamupene, i te arawātea haumi me ngā tāngata kei te tautoko i a ia. Rapua he kōrero tū motuhake, tae atu ki ngā tari waeture, ngā kaitātari pūtea, me ngā pae pāho e hau ana te rongo.

- I mua i te whakataua, me kōrero atu ki tētahi kaitohutohu pūtea e whai raihana ana, ki tētahi ngaio tuku haumi rānei.
- Kia maumahara, mehemea ka pai kē atu te rongo o tētahi arawātea i tāu e whakaponono nei, ka pērā pea tōna āhua.

PAREA Ō MONI

Me tino ngākau whakatūpato koe mehemea ka ara mai te arawātea tuku haumi i:

- tētahi kamupene kāore i te rēhita ki ngā tari waeture, kāore rānei e tuku atu i ngā mōhiohio mārama, mahea hoki.
- he waea ohorere, he karere pae pāpori, he kōrerorero rānei e whai ana ki te whakahoa atu ki a koe, ko tōna otinga atu he tono moni mō tētahi haumi.

Kia tūpato mehemea ka whakapā atu tētahi ki a koe ki te rapu whakahokitanga mai i tētahi haumitanga o mua.

HE TINIHANGA WHAKAIPPO, WHAKAHOAHOA HOKI

Ina ka whakamātau tētahi ki te whakawhirinaki atu ki a koe ka tinihanga ai i a koe kia tuku moni ki a ia.

NGĀ TOHU PŪPUTU O TĒNEI TINIHANGA

Mehemea kua tūtaki ā-tuihono koe ki tētahi, ka huri ia ki te:

- Whāki tere i tōna whakaaro nui, i tōna aroha ki a koe.
- Kōrero mai i tētahi kōrero haehae manawa, i tētahi take whitawhita ki te tono moni – he iti nei te pūtea ka tonoa i te tīmatanga
- Kimi karo mō te kore e hui ā-tinana ki a koe.
- Whakapae kei tāwāhi ia e mahi ana.
- Whakaweto i tōna kāmera, ki te whakamakaro i tōna āhua ina ka waea ataata atu koe.

NGĀ TĪWHIRI MATUA

- Ka tūpono pā atu ngā mahi tinihanga whakaipoipo ki ngā tātanga katoa, nō reira me tūpato i ngā wā e whakawhiti kōrero ā-tuihono ana koe ki te tangata.
- Me kōrero atu ki tētahi whanaunga, ki tētahi hoa e hāpono ana koe mehemea kei te anipā koe ki ngā tono a tētahi hoa tuihono, a tētahi whaiāipo tuihono rānei.

NGĀ TINO TĪWHIRI

Whakamaua tēnei rārangi ki tō pātaka mātao, kia tata rānei ki tō rorohiko.

TĪWHIRI 01

Me kōrero atu ki tētahi
whanaunga, ki tētahi hoa e
hāpono ana koe

Me whakamutu te waea
mehemea ka tonu te tangata
tauhou i ō taipitopito
matawhaiaro

TĪWHIRI 02

TĪWHIRI 03

Me kaua e pāwhiri ngā
pātuhi, ngā imēra ohorere

Me kaua e whakaae kia uru
mai ngā tāngata tauhou ki ō
pūrere

TĪWHIRI 04

TĪWHIRI 05

Me whai i tētahi kupuhipa muna
mō tō whānau kia kite koe
mehemea rānei ko tō whanauanga
tonu e whakapā atu ana ki a koe

Me kaua e tuku mā te tangata koe e whakahōhā kia tere te whakatau

TIŪHIRI 06

TIŪHIRI 07

Tiakina ō taipitopito pēke me ō pūrere mā te whakamahi i te kupuhipa motuhake, he namauru motuhake. Me kaua e pupuru i tō nama kiritaki, i ō kupuhipa, i ō namauru ki ō pūtirotiro, ki ō pūrere rānei

Me whakaū i ngā tono katoa ki ō taipitopito matawhaiaro, ki te moni rānei - me whakapā atu ki te kamupene mā tāna nama ōkawa

TIŪHIRI 08

TIŪHIRI 09

Me whakamahi i ngā tikanga whakahaumarū pēke, pēnei i te ANZ OnlineCode me te Voice ID

Me rite tonu te tirotiro i ō mahinga pēke

TIŪHIRI 10

Kua tinihangatia rānei koe, kei te hiahia ki te rapu he kōrero anō mō ngā mahi tinihanga me ngā tikanga hei tiaki i ō moni?

Toro atu ki anz.co.nz/banksafe

waeahia 0800 269 296

me toro mai ki tētahi peka